

Abonamentul:

Pe un an C 1:50.
Un număr 16 fl.Inserțiunile se
primesc pe lângă
un preț modest.

Telefon: Nr. 35.

Românul Târnăvean

Administrația și
Redacția:Strada
Elizabeta Nr. 30,
unde sunt a se
adresă toate
scrisorile.Manuscrisele nu
se înapoiază.

Apare lunar, afară de lunile de vară.

După un an.

Cum puișorii părăsesc cuibul cald al părinților și sărind pe crenguța alături, încearcă să sboare, când abia își pot deslipi aripile de trupșorul lor fraged, aproape disparent de plâpând; ne-am scos și noi capul acum un an și desfăcându-ne aripile am început să sburăm. Ne costă încercarea multă și neînchipuită osteneală. Dar împrejurul nostru strejării și stâncile, poienele și plaiurile târnave unde ne mișcam, ne erau cunoscute nouă, ne erau prietini și ne primiau bucuroși, când am căutat popas istoviți de truda săvârșită.

Acum puiul stângaci de odinioară să avântă tot mai curajos în văzduh și plutește falnic asupra locului de unde a răsărit.

Și multămită dragostei nețărnumite a poporului de pe Târnavă față de tot ce e românesc, multămită urei și temerii stăpânirii și a străinilor față de cultura față de puterea noastră, aceste sentimente a străinilor și iubirea desinteresată a poporului nostru ne convinge, că trebuie să existăm, să apărăm și pe mai departe cu energie neînfrântă interesele poporului român de pe Târnavă.

Credincioși programului nostru, am încercat să înregistrăm fidel și cum eră mai potrivit evenimentele de interes local, cari privesc poporul românesc din comitat, am dat articole de educație în drept public și administrativ, ne-am ridicat mereu cuvântul și am protestat unde ne cinsteau stăpânii cu vre-o nouă neleguire. Am dat îndrumări în chestiuni de interes general, cari ne preocupă pe toți deopotrivă. Programul acesta modest, a cărui mădular e munca cinstită de zidari al templului mare, care e templul libertății noastre naționale, făgăduim, că îl vom continua cu îndoită putere. Nu ne vom plânge de greutățile luptei, ne mângăie doar atât de mult, balsamul alinător al dragostei, ce izvoarește din piepturile soldaților simpli, a țărănilor cinstiți, pentru a cărori mântuire am scos sabia din teacă.

Nu căutăm efectul, care l-a produs asupra cetitorilor apariția foii noastre. Aceasta ori nu poate fi momentan și ar fi lucru urât să cântăm noi nouă imnuri și osane de laude, iar dacă ar fi părerea cetitorilor, că urmăm în unele și altele direcțiuni greșite. Îi rugăm să ne spună părerea lor sincer și fără încunjur, să ne putem acomoda.

Și acum în pragul anului al doilea ne apropiem de voi iubii frați ai ogoarelor atât de dragi nouă, cu sufletul plin de bucurie, cu inima fierbinte de

dragoste nemărginită cu dorul unori fi credincioși acestui popor bătut de soarte, amărât de neleguirile veacurilor, ne apropiem porniți de sentimentele cele mai curate a sufletului nostru. Venim la Voi să Vă strângem mâna, să Vă salutăm frățește, dacă nu cu gura, prin cartea aceasta scrisă cu peana înmuiată în lacrimile noastre amare.

Lupta noastră este echou al luptelor românești din țara întreagă, descrisă pe aceste pagini, ea va rămâne în totdeauna o vie oglindă despre nemărginita Voastră iubire de neam, despre hărnicia voastră fără păreche.

Să ne cetiți scrisul cu drag, cu aceiași iubire, cu care noi Vă ascultăm plângerile voastre. Să Vă rămână aceasta foaie o amintire dulce pentru luptători, o biblie pentru cei slabi la inimă și un document, prin care să Vă puteți fali în fața străinilor de limba și legea noastră.

Redacția.

La marginea prăpastiei!...

— Scandal mare la Congregația din 30 Decembrie. —

Poate nici odată nu s'au parcurs evenimente atât de excitante în decursul luptelor noastre comitateneze, ca în congreagația extraordinară, ținută în 30 Dec. Păreții sălii, împodobiți cu iluștri garofi și nemeși, n'au văzut nici odată o erupțiune atât de sălbatică a turburării sufocate, un atac atât de necruțător față de stăpânii înfumurați de atâta bunăstare și domnie destrăbălată tocmai din partea aceloră, cari sunt ur-mașii vechilor iobagii, din partea unori »valahi« cari nici nu sunt oameni, numai dacă așa voiesc Măriile lor.

Dar lăsăm să urmeze descrierea întâmplărilor:

Pe galerii și în oraș

să arată un interes neobicinuit în mijlocul publicului. Pe străzi e o circulația mai potențată. Trăsurile aduc încontinuu membrii noi din satele mai îndepărtate. Galerile sălii de ședințe sunt ticsite de lume. Românii din Sânmărtin sunt aproape cu toții prezenți, tot astfel au venit mulți din împrejurime. Dintre cei de față fie-mi permis să amintesc pe dnii Anastasiu Beșă, dir. de bancă, Dr. Emil Breda, avocat, Dr. Emil Folea, adv., Augustin Cheșian, preot, Augustin Folea, preot, Laurențiu Moldovan, învățător, Alexandru Petraș, învățător pens., Laurenție Popa, conducător de fabrică și o seamă de tineri însuflețiți din Sânmărtin și jur. Mai târziu sosesc dnii Victor G. Maior, dir. de bancă, Dr. Virgil Radeș, avocat, Dr. Marțian Căluțiu, avocat, Lazar Todoran, președintele reuniunii învățătorilor din comitat și alții. Erau de față și unguri mulți, ba zăresc și câțiva țărani sași.

Să linguesc pe lângă fișpanul.

La începutul ședinței cere cuvânt avocatul Pálfi din Sânmărtin, unul dintre cei mai scârboși lingetalgeri și-și exprimă marea lui bucurie și »boldogságul«, că stăpânul-său, fișpanul comitatului a fost decorat din partea Maiestății Sale a Împăratului. Fișpanul mulțamește și fiind bolnav, predă scaunul prezidial vicișpanului Csató.

Întă Români!

Membrii români, cari în decursul scenelor de mai înainte să susțineu prin coridor, întră în frunte cu presidentul partidului național dl Simeon Căluțiu, apoi urmează dl Eugen Bianu, mare proprietar în Făget, dl Laurențiu Pascu, protopopul Sânmărtinului, dl Alexandru Morariu, avocat în Ibașfalău și apoi secretarul partidului dl Romul Boila. Mai târziu a venit și dl Emil Pop, mare proprietar în Bobohalma. Apariția românilor a impresionat adânc pe cei prezenți, iar pe românii de pe galerii ia însuflețit mult pășirea lor solidară.

Cum pătesc republicanii?!

Sunt în Sânmărtin două tipografii ungurești. Una e alui Fröhlich, un sas renegat, cealaltă alui Dosztál, un slovac renegat. Ambii au fost servitori plecați guvernului și a corifeilor »munkapartistii«, totuși Dosztál pareă, că arev principii mai cinstite și n'a ezitat odată să tipărească apelurile unui republican cu numele László János din Soca. Ce a fost răspunsul? Șicanările multe din partea administrației și acum voiă să-i de-tragă dreptul de a mai tipări tipăriturile oficioase pentru comitat. La acest obiect au vorbit foarte mulți. Nimeni însă n'a vorbit de motivul adevărat, pentru care cărmuitorii comitatului îl toacă în cap pe Dosztál. Dl Romul Boila a ținut să vorbească și să le spună, că săvârșesc un lucru urât, când persecută pe un bărbat pentru purtarea lui politică. N'a fost ascultat.

Prima ciocnire.

Să dă cetire raportului comisunii de verificare din care reiese, că la ultimele alegeri congregaționale, au fost aleși numai trei români, pe când dintre sașii au fost aleși 16, deși românii constituie majoritatea locuitorilor. Aceasta nedreptate nu putea să rămână fără răspuns și astfel secretarul partidului, dl Boila, cere cuvânt și zice cam următoarele:

— Din o simplă alegere de congreagație să poate vedeă cât de răuvoitor, cât de revoltător e sistemul guvernant astăzi. Noi românii, poporul acesta sărac, care muncește mai mult și aduce jertfele cele mai mari posibile, este pe toate terenele disconziderat. Fie-mi permis on. Congregație să-mi motivez mai pe larg părerea. (Glasuri din tabera guvernamentalilor: Nu te ascultăm! Nu suntem curioși!)

Prezidentul (sună): Considerând, că sunt mai multe obiecte de rezolvit (să grăbeau la banchet »nemeșii«!) rog pe dl orator să-și termine vorbirea!

Dr. Boila: Ori sunteți Dv. curioși ori ba, ori ne ascultați ori faceți zgomot mare, mie nu-mi pasă, eu îmi continui vorbirea (Mare zgomot la guvernamentali. Strigăte de Abzug! Nu te ascultăm. Prezidentul sună). Dl Boila însă continuă a vorbi și declară, că:

— Eu sunt unul dintre acei pesimiști români, cari n'au nici o nădejde, că între poporul român și sistemul guvernant astăzi să va putea încheia o pace sinceră. Ce e drept, dl ministru-președinte, contele Ștefan Tisza, convingându-să de aceea, că starea aceasta nu mai poate dură, românii nu mai pot fi surprimați în țara lor proprie, a început pertractările de pace cu conducătorii românilor.

Dar dacă guvernul are dorința firmă să urmeze calea începută și dispune de puterea recerută pentru executarea unei astfel de păci, aceea pace nu se poate încheia decât cu reprezentanții legali ai poporului român, cu partidul

național român din Transilvania și Ungaria și nu poate și nu e permis să aibă altă urmare decât întărirea și înflorirea poporului român, a țărănimii române, în care ne stă puterea noastră. Iar dacă guvernul ori alți factori ar încerca să pacteze și să speculeze cu așanumiții moderați, ori cu cine știe ce clici, cu gheșeftari politici, atunci fie-mi permis să prezic, că acel curent radical, care abia a putut fi potolit, va deveni stăpân asupra conducerii noastre de partid și atunci niciodată sub nici o împrejurare nu se va putea încheia pacea. (Aplause prelungite la guvernamentali. Strigăte: »Să trăiească partidul acela!«)

Vicișpanul votat.

S'a întâmplat apoi un lucru, ceea ce nici cei mai încărnați dușmani ai stăpânirii, nici măcar Gyárfás ori Boila nu credeau, că va putea să o săvârșească opoziția. Și anume vicișpanul a împărțit premii oficianților dela stat și celor dela comitat, pentru ținerea în bunăstare a drumurilor. Au vorbit dl Gyárfás și Boila, arătând că aici să face o nemaipomenită stupiditate, căci doar toate drumurile să află într-o stare mizerabilă, oratorii noștri au cerut să nu să deie nici un premiu oficianților.

Vicecomitele pune întrebarea, că a cui propunere o primește congregația a vicișpanului ori alui Gyárfás. *12 membri* votează cu vicișpanul și *17 (dintre cari 5 români)* cu Gyárfás. Dl vicișpan enunță hotărârea, că oficianților dela comitat pentru drumuri *nu să acoardă nici un premiu*. Rezultatul acesta neașteptat produce o mare conșternație în rândurile guvernamentalilor.

Dl Boila împotriva lui Pekri

Dl Pekri are o fabrică de țigle și cărămizi lângă drumul, care duce spre Cuștelnic. În urma lucrărilor ce să fac acolo, drumul s'a stricat în unele părți. Ministrul de interne a conferit suma de 1200 cor. pentru regularea drumului. Și ce să vezi?! Vicișpanul vrea să tocmească cu aceasta sumă drumul, care duce dela Șonfalău spre Craifalău prin moșia lui Pekri. Adecă »turcul te bate, turcul te judecă«. Dl Boila cere, ca să se folosească banii pe scopul, pentru care s'a dat nu în favoarea unui proprietar bogat.

Alegerile.

Urmează apoi alegerile în diferitele comisiuni. Românii dau, să înțelege, votul pentru membrii români, cari rămân în minoritate. Nici un român n'a fost ales în comisiuni.

Brutalizarea unui preot român.

Interpelația dlui Gyárfás.

Dl avocat Gyárfás Elemér din Sânmărtin, dispune de calități distinse, atât ca orator, cât și ca luptător politic, dar are idei prea conserervative (adecă să gândește prea bătrânește) și în chestia românească e chiar curioasă părerea lui. El vrea adecă pace cu românii, dar așa ca tot ungerii să rămâne stăpâni peste oficii, ei să aibă și pe mai departe puterea de stat în mână, va să zică vrea pace cu românii, dar fără români. Altcum trebuie să recunoaștem, că vorbește frumos, obiectiv și cinstit. Și acuma el ia în apărare pe un preot român, care a fost brutalizat de poliția din Sânmărtin. Cazul s'a întâmplat astfel. Preotul s'a grăbit acasă din Sânmărtin. Ținea copilul său în brațe. Atunci a venit avocatul Pálfi cu un polițist și pe baza unui deciz dela scaunul orfanal au vrut să ieie copilul din brațe. Preotul s'a scoborit de pe trăsura și a plecat pe jos acasă. Pálfi a căutat încă vre-o trei polițiști și au alergat după preot. L-a ajuns în hotar, i-au rupt copilul din brațe și l-au injurat.

Dl Gyárfás cere repararea greșelii.

Dl Pascu vorbește românește.

Să ridică protopopul Sânmărtinului dl Laurențiu Pascu și vorbește și Domnia Sa în aceasta chestiune, dar românește. Până acum nici când n'au lăsat maghiarii să vorbească românește membrii noștri, acum însă spre marea noastră mirare îl ascultă în liniște, doar Pálfi de mai face propagandă printre a lor, ca să-l huiduiască pe dl protopop. Nu i-a succes.

Dl Pascu vorbește frumos românește, arată ce mare rușine, ce nedreptate s'a făcut și cum s'a vătămat ordul preotesc român cu aceasta procedură nedeamnă și de un cociș. Cuvintele

dli sunt o grea infruntare a sistemului păcătos, din a cărui ogor a răsărit acest nou fruct de blăstămăție.

Pe românii de pe galerii îi cuprinde o mândrie nespus de mare, auzind răsunând graiul nostru dulce în aceea sală.

Ciocanul.

Când îl împaci pe păcătosul cu vorbe cât de aspre, să liniștește repede, când îi arăți băta, atunci să teme deja, dar nu să schimbă, când dai apoi în el cu băta ori chiar cu ciocanul, atunci se cutremură.

Fiecare vorbă a bătrânului luptător, a dlui Simeon Căluțiu, e ca și o lovitură de ciocan pe capul putrezit a stăpânirii de astăzi. Rând pe rând desface câte o cărămidă din clădirea minciunii, fiecare cuvânt a lui produce o adevărată conșternație în tabera mamelucilor. Dl Căluțiu e un măiestru în ale ironiei (a glumii bațjocoritoare) și bine știe, că dușmanul făcut ridicol îl poți nimici mai de grabă.

— Vă stimezi pe Dvoastre, când sunteți singuri, dar când Vă adunați așa într'un loc, să mă iertați, atunci nu-mi sunteți de loc simpatici. (Ilaritate). Vorbind cu mulți dintre Dv. înainte de adunare, mi-ai dat dreptate, recunoscând volnicia administrației în acest caz, și acum sunt sigur, că Dv. adecă aceia, cari m'au aprobat înaintea ședinței acum vor fi primii, cari votează împotriva mea. (Ilaritate). Imi vine în minte o anecdotă foarte interesantă.

E vorbă de o femeie, care a vrut să facă din ficiorul ei teolog. S'a dus la Blaj, a cercetat pe rând canonicii, cari sunt membrii Conzistorului și toți i-au promis, că ilvor primi pe băiatul în teologie. Femeia s'a dus liniștită acasă, dar iată, că primește o scrisoare, în care spune, că *Conzistorul* n'a putut să satisfacă cererii. (Mare ilaritate). Tocmai așa suntem și cu Dvoastre.

Erumpe scandalul!

Așezându-să dl Căluțiu, să ridică dl Romul Boila și pe baza §. 16. al statutului organic, cere ca să i-se acoardă cuvântul.

Dl vicișpanul spune, că n'are drept să vorbească și roagă pe președintele scaunului orfanal, să răspundă la interpelațiile. Va să zică, trei oratori susțin, că scaunul orfanal a păcăuit și cer satisfacție dela vicișpanul, care să codește și să ascunde după președintele scaunului orfanal.

Dl Boila rămâne în picioare și cere din nou să poate vorbi.

Vicișpanul îi detrage cuvântul.

Dl Boila desface cartea de lege și începe să cetească de acolo §. 16-lea, pe baza căruia are drept să vorbească.

Atunci erumpe un tumult infernal, toți au sărit în picioare și cu pumnii amenințând pe oratorul românilor, l-au împiedecat să vorbească.

Și când s'a făcut deodată liniște mare, se ridică fiscalul comitatului Ferencs Ákos și spune, că dl Boila a vătămat presiuni prin purtarea lui, cere deci ședință secretă. Președintele dă ordin să părăsească publicul sala și numai membrii să rămână acolo.

Ședința secretă. Dl Boila e pedepsit cu 100 cor.

Publicul a ieșit pe coridor și discuta în grupuri, enervat, cea mai nouă ilegalitate. Să aude din sală vocea dlui Morariu. Vorbește apoi dl Simeon Căluțiu, președintele partidului nostru. *Ședința secretă durează 58 de minute. Congregația la aflat pe dl Boila vinovat și la pedepsit cu 100 cor.*

Dl Bornemisa, prezidintele scaunului orfanal răspunde interpelațiilor. Incunjură adevărul și voiește să-și spele mâinile. Nu-i succede. Spune, că oficiul s'a ținut strict de legi, ei nu sunt de vină dacă sau purtat atât de nemilos față de părintele.

Suntem și noi de părere, că în toată chestia cade aproape toată vina pe avocatul Páfi din Sânmărtin, care deși s'a îmbogățit pe bani românești este unul dintre cei mai încărnați dușmani politici ai poporului român. Ne este scârbă când ne gândim la purtarea publică a dlui Pálfi, fruntași între lingăi, el și-a eluptat titlul de cel mai slugarnic mameluc al comitatului!

Fiind timpul înaintat, vicecomitele suspendă ședința pe ciasurile 5 p. m.

Ședința de seară.

Dl Morariu pentru școala română.

Ajungând la ordinea zilei chestiuni școlare, dl avocat Morariu ia cuvântul și apără cu demnitate punctul de vedere românesc. Cere ca acele comunități, care dau ajutor la școlile săsești să deie ajutor și școlilor noastre. Congregația să înțelege disconzideră din nou interesele noastre.

Ce s'a întâmplat la Tăuni?

În cercul acesta, pe cum bine o știu cetitorii noștri, a fost nu de mult încă dl Eugen Bianu, mare proprietar din Făget, notar cercului Domnia sa înse avusă și are un păcat neiertat înaintea stăpânirii, este un român bun și un aderent sincer al partidului național român. La alegerile de deputați din anul 1910 dânsul nu numai, că a votat cu candidatul național român, dar și a ținut o adevărată intrara triumfală în fruntea alor cincii sate românești în Sânmărtin. A trebuit, să înțelege, să abzică de postul său. Conducătorii comitatului lau urit de atunci. Acum nu demult era să se aleagă alt notar în locul său. Românii au candidat pe dl Alexandru Maior. Toate autoritățile au promis, că respectează dorința comunelor, care sunt pur românești și îi lasă să aleagă un notar român. În dos apoi au lucrat cu toate armele posibile și imposibile să-l trântescă pe candidatul românilor. Ba nu sau sfiit a ponegri pe dl Bianu înaintea alegătorilor și înaintea oamenilor din comună, succeându-le să spargă bunăînțelegere ce domnia între români. Ba protopretorele declară ca un profet, că dânsul așa simte, că românii nu vor mai alege români de notar. Apoi, că de unde scoate buretele acesta și cui o vrea să-l bage în gură, întrebați-l pe Domnialui.

Să ridică președintele partidului nostru național dl Simeon Căluțiu și cere exmiterea unei comisiuni, care să cerceteze cazul acesta și să facă raport congregației.

Să ridică dl Pálfi și spune între altele, că românii, adecă poporul român și-a pierdut toată încrederea în conducătorii lui, dar acum, de aceea ei, adecă maghiarii guvernamentali cetesc cu mare îngrijorare patriotică veștile despre împăcarea româno-maghiară.

Îi reflectează dl Boila, secretarul partidului, și spune, că partidul nu s'a ocupat nici când cu gândul ca să-l candideze pe dl Maior oficios, bineștiind, că în urma puterii de care dispune și a disciplinei (bunei înțelegeri) ce domnește în sânul partidului, așa s'ar fi întocmit lucrurile acolo, încât dl Maior ieșea cu siguranță. Dar atunci nu lar fi candidat dl protopretorele. (Ilaritate). În ce privește apoi declarațiunile dlui Pálfi în chestia împăcării, îi răspunde că partidul național român nu cerșește pacea, aceasta să oferă din partea dlui ministru-președinte, care dacă are gând serios și ofere o pace cinstită și din partea noastră va întâmpina bunăvoință.

Protopretorele din Hosusău spune, că doară și dânsul a voit, ca poporul să-l aleagă pe Maior, la candidat doar în locul prim. Drept răspuns primește din partea dlui Căluțiu următoarele:

On. Congregație! Dl protopretorele Fazakas îl așează pe candidatul ales a Dliu întâiu substituit. Îl lasă în acest post 6 săptămâni. Lucrează bine cu oamenii, promite fiecăruia ceva, unuia licență, altuia tăbacărie, altuia și mai bun lucru, când apoi e pregătit terenul, când voturile sunt câștigate, atunci defigie alegerea și îl candidează pe dl Maior în locul prim (mare ilaritate) Vă mulțumesc de așa candidați.

Vorbirea dlui Morariu.

La curenda comitatului Gömör în chestia reformei de presă ia cuvântul dl avocat Dr. Morariu și ține o vorbire frumoasă, critică fie care dispoziție a legii din punct de vedere iuridic, arată stupiditățile ce se cuprind acolo, trece apoi la partea politică și relevă perzecuțiunile ce le îndură presa noastră națională, deși aceasta e singura putere la noi, dar în butul tuturor perzecuțiilor ea va duce la izbândă cauza noastră

Face un apel cătră aceia, cari voiesc să treacă cu tot prețul aceasta reformă prin parlament să se oprească și să nu dărâme ceea ce

cetate târguri sunt cele dela Ibaşfalău, ba putem constata, că în toată ţara ungurească şi ţara Ardealului nu s-a fac târguri de vite, ca la Ibaşfalău.

Casină română în Diciosânmărtin.

Între obiectele desbătute în şedinţa din urmă a comitetului central comital a figurat şi propunerea de a înfiinţa o casină română în oraşul Diciosânmărtin. Cei prezenţi au primit cu mare însufleţire ideea sulevată şi pentru realizarea ei au emis o comisiune, care va avea de datorinţă să studieze chestiunea din toate punctele vedere pregătind totodată materialul trebuincios pentru înfiinţare.

Cercetări proprii de laborator

asupra

Unui caz de intoxicaţie tabagică cu fenomene generale grave.

Cazurile de intoxicaţie tabagică, cred ca să fie mult mai frecvente decât ne închipuim. Cu toate acestea lista cercetărilor în această direcţie pare a fi foarte săracă, iar numărul publicaţiilor foarte restrâns.

Or, cazul de faţă făcând şi el parte din lista celor puţine, cadrează perfect de bine în simptomatologie cu a celor intoxicaţi cu tabac; iar cercetările de laborator ne-o confirmă cu prisosinţă, după cum se va putea vedea mai la vale şi anume:

În ziua de 24 Martie 1911 orele 8 dimineaţa, am fost chemat în Strada Popa Tatu Nr. 45, pentru a vedea pe bolnavul G. M. în etate de 52 ani, de constituţie potrivită, mai mult slab, de naţionalitate română, de profesie avocat, şi care se află într-o stare foarte alarmată, încât abia putea să ne dea câteva desluşiri vage, dar importante, asupra chestionarului făcut şi mai ales asupra stărei în care se află.

Pacientul declară că, de câteva zile n'a ieşit din casă nicăeri, fiind ocupat cu terminarea unor lucrări curente. De asemenea nu-şi poate explica cauza provenienţei acestei boale şi nici n'ar putea-o pune pe socoteala vr'unei împrejurări, mai ales, că nu ştie să fi exagerat nici în bătaură sau în mâncare, nici n'a răcit, singur doar că, fumează mult; cu toate astea, de pe la ora 1 din neaptea şi respective pe la 11 nu se simte bine de loc, iar răul a progresat din ce în ce mai mult, până în cele din urmă a fost nevoit să cheme medicul.

Pacientul se plângea în acele clipe, că are o durere de cap foarte mare, care i-a început încă de pe la 11 ore din noaptea; ameţeală şi văjituiri de urechi.

De asemenea simte dureri mari în regiunea toracică şi în jurul inimii cu greaţă şi înecăciune (sufocaţie), crampe mari prin (burtă), stomac şi intestine, ca şi când l'ar rupe. În timpul nopţii a avut diaree abundentă; igneli foarte dese, fără a putea vărsa.

Încă cu două zile înainte, pacientul spune că a început să tuşească şi că odată cu tusa a început a-l durea în gât; îi tremură tot corpul, iar în gură are o salivaţie foarte mare, ca şi când ar fi luat Iod (expresie proprie) precum şi o nelinişte foarte mare.

Din parte-mi la examinarea sumară făcută, am constatat următoarele: Faţa-i eră palidă şi mai ales fruntea acoperită de o sudoare rece şi abundentă, ochii pierduţi şi foarte oboşiţi, limba puţin încărcată, mici plăci albe pe margine, dinţii negri din cauza tutunului, buzele iritate ca şi limba şi gin-

giile, din cauza fumatului probabil. Bătăile cordului accelerate şi cu rare intermitenţe. Pulsul slab şi frequent (103 pe minut). Temperatura 36.2, iar din partea pulmonului raluri bronşice pe toată suprafaţa. Tremurătura mânilor şi când expiră, mirosea grozav a tutun.

Aflându-mă în faţa unui caz de asemenea natură, cu simptome destul de alarmante, mă găseam într-o situaţie foarte încurcată şi sincer o mărturisesc, că nu ştiam cărei cauze să i-o atribuim starea pacientului, dacă o întâmplare fericită nu venia să lămurească chestiunea şi anume: În urma deselor igneli, fără nici un rezultat de vomismente, îi administrez pacientului pe lângă oarecari tonice cardiace, mai întâiu 6 grm. de Magnesia-usta într'un pahar cu apă, pe care o ia imediat în prezenţa mea. După 3 minute dela luarea medicamentului, pacientul în urma unei straşnice otigneli vomitează ca 120 grame de un lichid negru, cu un miros foarte greu, dar mai mult a tabac, când deodată chestiunea începe să se clarifice, probabil o intoxicaţie tabagică. Bolnavul după câteva vărsături de asemenea natură se mai linişteşte, iar lichidul suspect l-am adunat cu foarte multă îngrijire şi l-am supus unei analize chimice foarte atentive, spre a putea confirma şutineria mea, procedând în modul următor:

Am cules toată cantitatea de lichid brun-negru vomitată, ce se află în lighean, dimpreună cu o cantitate însemnată de salivă, în total 163 grame, s'a pus de dreptul într'o până separată ca de 300 grm. capacitate. Or, nicotina bănuită, că s'ar afla în soluţia suspectă, fiind în combinaţie, sub formă de săruri, cum de regulă se află în tabac, fie cu acidul citric, fie cu acidul malic; pentru a o putea pune în libertate din combinaţie şi a o putea separa s'a tratat cu 5 grm. de soluţie hidrat de sodă 30% cari, neutralizând sarea, pune în libertate nicotina.

În astfel de condiţiuni soluţiunea noastră a fost tratată cu o egală cantitate de Eter, agitându-se din timp în timp 6 zile de-arândul. În cele din urmă s'a decanat şi eterul cu conţinutul în nicotină s'a separat. Aci pentru purificare s'a lăsat Eterul să se evaporeze, iar rămăşiţa rămasă dela evaporarea Eterului s'a tratat din nou cu 100 grm. apă distilată, acidulată cu 10 gr. Acid sulfuric; s'a pus din nou în filtru separator şi s'a tratat din nou cu o soluţie de hidrat de sodiu, până la o uşoară alcalinizare, s'a reluat cu eter ca în cazul de mai sus, iar eterul după separare s'a volatilizat obţinând în modul acesta un lichid aproape incolor cu miros foarte slab a tabac, care după câţva timp (1½ oră) începe a căpăta o nuanţă gălbuie, ce din ce în ce în raport cu timpul începe să se pronunţe tot mai mult.

Pentru a mă convinge şi mai bine de adevăr, am luat o urmă din această rămăşiţă cu o baghetă de sticlă şi am pus-o pe o sticlă de ceasornic în contact cu o picătură de Acid azotic dând o culoare roşie frumoasă, caracteristică nicotinei (Schindelmeiser).

De asemenea o urmă din substanţa pusă în o sticlă de ceasornic pe baie marie şi în contact cu o picătură de epichlorhidrină am obţinut o culoare roşie frumoasă (după Melzer).

În urma acestor încercări de verificare, nu mai rămâne nici o îndoială că, substanţa extrasă era urme de nicotină chimiceşte constatată.

În sfârşit ar fi de discutat faptul, dacă organismul nostru ar tolera o cantitate atât de însemnată de nicotină, pentruca ea să se fi găsit în asemenea cazuri în vomismente. Probabil că da, căci deşi nicotina principiu activ a tabacului este după cum toţi autorii susţin, iar experimentele au demonstrat o otrăvă foarte violentă, încât de multe ori, chiar numai 3 miligrame luate deodată pot produce fenomene de intoxi-

caţie. Cu toate scestea, făcând parte din seria alcaloizilor, se comportă foarte diferit faţă de organism, întomai ca şi morfina (sau un alt exemplu: Arsenicul din Chim. anorganică) cu cât se întrebunţează mai mult şi mai de mult, cu atât organismul se obişnuieşte cu ea şi o tolerează, o suportă în cantitate din ce în ce mai respectabilă.

Or, în cazul de faţă, pacientul nostru ne-a spus clar, că fumează de mai bine de 20 ani, că în ultimul timp a avansat foarte mult şi mai ales în zilele din urmă, când a fost nevoit să stea închis în casă, fumă aproape două pachete de tutun pe zi, fapt care ne îndreptăţeşte şi mai mult să credem în posibilitatea determinării nicotinei cu fenomenele de intoxicaţie în asemenea cazuri.

Nicotina a fost izolată pentru prima dată din tabac de către Posselt şi Resmann la 1828 (Vauquelin 1809) îi determină proprietăţile ei vesicante şi iritante.

În timpul din urmă însă, firul lucrărilor asupra nicotinei a fost reluat şi studiat mai cu deamănuntul de către o serie de savanţi ca A. Pinner, Wolfenstein, Blau, Pictet, Crépieux etc., cari susţin cu drept cuvânt că, nicotina este un alcaloid cu formula chimică bine determinată $C_{10}H_{14}Az_2$ şi se obţine prin distilaţie din foile de tabac în prezenţa alcaliilor, determinându-i cu modul acesta şi proprietăţile ei toxice şi metoda de extragere.

Iar acţiunea fiziologică a ei a fost experimentată cam în acelaş timp mai întâi de către Parentz şi Grassit. (Academia de ştiinţe 31 Decembre 1894). Ei susţin că tabacul în doze mici nu produce inconveniente apreciabile, pe când, din contră abuzul de tutun, poate să provoace fenomene de intoxicaţie foarte grave şi chiar moartea uneori.

La început individul nu simte decât o uşoară ameţeală, ori iritaţie dureroasă în gură şi gât cu salivaţie şi senzaţie de căduri în epigastru, care în curând inundă tot corpul.

Dacă doza este mai mare, individul simte o excitaţie destul de pronunţată cu cefalee, vertigii şi uneori chiar fotofobie.

Când doza e şi mai mare (ca în cazul nostru, unde bolnavul fumează aproape două pachete pe zi) atunci individul simte o slăbiciune foarte mare cu paloarea feţei, un frig în tot corpul, nosee, vomisment, diaree; într'un caz s'a putut observa convulsii clonice generalisate şi respiraţia scurtă (Huchard).

În unele experienţe, la animale şi în special la Epuri, s'a observat contracţiuni pupilare, paralisie, convulsii, salivaţie abundentă, anemie cerebrală, vasoconstricţie periferică şi în fine oprirea cordului în asistolie (Parent şi Grassit).

În tabagismul cronic se mai poate observa, pe lângă accidente locale ca: plăcile fumătorilor pe limbă şi buze, îngrirea dinţilor, gingivite, faringite cronice, ptialism cu fetiditate a gurei etc. şi accidente generale ca: dispepsia (Havem) vertigii, cefalalgii, ambliopie, diminuarea memoriei, palpaţie, simptome de anghină de piept (Huchard) intermitenţe, aritmie şi în sfârşit dispnee cu pseudo-astm.

Pentru sistemul nervos, nicotina este otrava tetanisatnă provocând convulsii şi chiar paralisie (Vulpian).

Cl. Bernard susţine că tabacul este o otrăvă a pneumogastricului şi un excitant al fibrelor musculare şi în particular a fibrelor vasculare netede.

Pe când din partea respiraţiei ea produce mai întâi o acceleraţie, iar în urmă o încetinire şi o scădere considerabilă a pretenţiunii sanguine.

În cazurile când doza de nicotină e şi mai mare, pulsul se accelerează considerabil (Huchard şi Elog) şi în fine asupra aparatului digestiv exercită mişcări resistice cu nosee şi crampe, eructaţiuni şi vomismente.

Idan şi Puchkine, au semnalat că, tabacul fumat în cantitate mare augmintă

cantitatea de suc gastric, însă-i diminuează activitatea, ca și pe aceea a acidului hidrohloric, etc.

Ori, din experiențele de laborator, cât și din cercetările fiziologice a tuturor autorilor, cari s'au ocupat până astăzi cu această chestiune, ar rezulta, că tabacul nu poate fi de niciun folos fumătorilor, tocmai din cauză, că conține o substanță foarte toxică, nicotina, care nu poate avea nici o înrăurire binefăcătoare asupra organismului, ci din contră ca și alcoolismul, ca și sifilisul, etc., atacă organismul. Îl debilitază și-i slăbește prin acțiunea otrăvitei sistemului nervos, pe care-l preferă de regulă. Deci niciun avantaj, însă destule dezavantaje aduce fumătorilor prin dese fenomene de intoxicație neobservate, prin slăbirea ori pierderea apetitului, obnubilarea memoriei, debilitarea pulmonului și a căilor respiratoare, etc.

Cu un cuvânt, debilitarea și slăbirea întregului organism, făcându-l mai apt pentru orice boală, etc.

Deci, ca concluzie: Basat pe experiențele fiziologice făcute cu nicotina, atât la om cât și la animale; de cătră cei mai de valoare experimenterii, prin care s'a demonstrat marea toxicitate a ei, revin asupra celor mai de sus, unde auzind pe deoparte, cele spuse de pacient, și cele aflate de mine personal, iar de altă parte, având și examenul chimic de laborator făcut asupra vărsăturilor și salivei pacientului în care am putut duce la urme de nicotină, care toate puse în concordanță rezultă indubitabil faptul că, în cazul de față, pacientul G. M. a avut o intoxicație tabagică cu fenomene generale foarte grave și care grație măsurii energice intervenite la timp, a putut fi salvat.

Cătră cetitori!

Vestim iubitorilor noștri cetitori, că în urma însuflețirii generale a cetitorilor și abonaților noștri am decis editarea și pe mai departe a „Românului Târnăvean”. Condițiunile de abonament rămân neschimbate. Rugăm pe toți, cari doresc a avea „Românul Târnăvean” pe anul 1914, să binevoiască a-și achita taxele de abonament.

Redacția și Administrația
Românului Târnăvean.

Informațiuni.

Ziarele maghiare lătesc meru cu tendința cea mai răutăcioasă veste, că bărbații de încredere a partidului național au legat deja pacea cu ministru-prezidente contele Stefan Tisza și că voiesc să disolvă partidul național, ca românii să intre în partidul guvernului. Aceasta e o minciună ordinară. Partidul național va exista pentru totdeauna. E drept, că tratativele să continue încă, dar nu peste mult vom ști rezultatul final. Până atunci rugăm publicul românesc să se liniștească și să nu dea crezământ știrilor lansate cu scopul de a ne cauza pagubă.

Mesagiul de tron italian, adecă vorbirea ce a ținut-o regele italian la deschiderea parlamentului, accentuează îndeosebi relațiile (prietenia) bune, care să susțin între România și Italia, aceste două state ca popoare surori.

Fostul ministru de culte și instrucțiune publică a României, dl Virgil Arion a ținut un discurs mare în Camera Română spunând, că România nu va mai sprijini monarhia austro-ungară numai în cazul, dacă starea mizeră a românilor din Ungaria să va îmbunătăți.

Tot în acest senz a vorbit și dl Grădiștean.

Prelegere cu schiopticon.

Precum am anunțat în numerii trecuți ai „Românului Târnăvean” în Sânmartin conducerea Despartământului a început să aranjeze prelegeri populare cu schiopticon, la care iau parte o mulțime de țărani din loc și din împrejurime. De asemenea cercetează cu drag și inteligența din Sânmartin și jur aceste producțiuni.

În Duminecile de 14 și 21 Decembrie s'a cetit o prelegere minunată despre viața și suferințele Domnului Nostru Isus Hristos. Prelegătorul, dl protopop Laurențiu Pascu a fost viu aplaudat din partea publicului prezent.

În Dumineca de 28 Decembrie s'a cetit din partea dlui avocat Dr. Emil Folea, o prelegere foarte conștientos prelucrată și îndeosebi potrivită pentru țărani despre „Urmările stricicioase ale beției”.

S'a cetit apoi o poezie din Coșbuc.

Țărâșimea adunată în zilele aceste de sărbătoare a fost adânc satisfăcută de dragostea cu care „domni” români îmbrățează cauza lor, care și a noastră, adecă fericirea și înaintarea poporului românesc, atât de apăsător de năcazurile nenumărate.

Aral Chazi.

Să sprijinim ziaristii!

— Răscumpărarea felicitărilor de Crăciun și a Anului-nou în favorul fundațiunii ziaristilor noștri. —

Muncitorii cei mai devotați, dar totodată cei mai rău plătiți ai luptei noastre sunt fără îndoială ziaristii români. Datorința noastră sfântă e să dăm tot concursul nostru, ca aceasta tagmă de români, în loc să vestejască, să înflorească și să întărească tot mai tare.

Facem apel călduros către aceia, cari au datina să felicite pe cunoscuții lor cu prilejul sărbătorilor, în loc de felicitări să dăruiască o sumă oricât de mică „Fundațiunii Pentru ajutoarea ziaristilor români din Ungaria”.

Adresa epitropiei este: Ioan I. Lapedatu. Sibiu (Nagyszeben).

Liste pentru răscumpărarea felicitărilor să pot căpăta tot deacolo.

Alegeri de primari.

Judele Moldovan din Blăjel trântit. Rar să vezi așa un popor deșteptat și disciplinat, ca în comuna Blăjel. Oamenii de ordine, iubitori de pace, români buni. Avusese un jude comunal, care singur a cutezat să se strice odată cu o declarațiune în politică. Oamenii din sat și-au pierdut încrederea în el, nu l'au mai ales de jude. Trebuie să constatăm altcum, că autoritățile la această alegere s'au purtat exemplar.

Stef. Dumitru a căzut. Ceeace ni-s'a părut imposibil iată, că ne-a fost dat să vedem. Vestitul jude din Boziaș, despre care nici prietenii n'ar fi susținut, că a fost plăcut înaintea poporului, a fost trântit, după o luptă inversunată și ales unu nou cu numele Avram Gherasim. De Dumnezeu ca având în vedere totdeauna numai interesele poporului și binele obștesc, să cărmuiască multă vreme comuna.

Ce s'a întâmplat la Pânade? Numai un firicel din grădina mișelilor administrative. Alegerea comunală s'a vestit seara și s'a ținut dimineața. S'a apelat.

Un clujean jude în Șeulia. Un domn cu numele Szántner are locuință stabilă cu familia, cu tot în Cluj. Administrația totuși îl impune de jude. S'a făcut recurs împotriva acestui abuz.

Jude pentru comuna Hărănglab a fost ales birăul de curte a unui domu, împotriva voinței locuitorilor, cari fac protest pentru ilegalitățile săvârșite.

Astfel s'a dat în toate părțile lupta cea mai frumoasă. Oamenii se trezesc. Semn îmbucurător. Înainte fraților români. Noi Vă stăm în ajutor. Precum v'am sfătuit și pentru luptele date, așa ne vom face datorința și pe viitor.

Cine nu știe unguerește să piară!

Astfel grăiește șeful stațiunii dela Abuș, Szegedi, care este încredințat și cu manipularea poștei. Dacă merge cineva și cere bilet românesc sau cere mărci poștale, cu un cuvânt are ceva de lucru cu acest oficiu, este înjurat și respins, pentru că cutează a vorbi în limba maicii sale. Nu mai putem tolera astfel de abuzuri!

Aviz cetitorilor!

În numărul nostru viitor primul de pe anul 1914 avem să continuăm articolul nostru din numărul 9 despre contractele de cinste, pe care în lipsa spațiului nu l'am putut continua, tot atuncia ne vom ocupa mai pe larg cu obiectele desbătute în congregația comitatului Târnavei mici ținută în 30 Decembrie n. 1913.

Impărțirea darului comitetului național.

Precum suntem informați comitetul comitatului al partidului național în ședința sa, ținută la 30 Dec. n. 1913 a săvârșit împărțirea sumei de cor. 1500 celor nenorociți de potop și ape și banii de atunci încoace au și ajuns destinațiunii lor. Comitetul a fost condus la împărțirea banilor de gândul, că cât de mulți frați nenorociți să fie ajutați cu câtuși de puțin și astfel s'au dat din suma de cor. 1500 la mai mulți de 300 inși.

Redacțional. Dorim tuturor prietenilor și colaboratorilor noștri sărbători vesele și an nou fericit!

Posta Redacției.

Dlui N. în S. Precum poți vedea din altă parte a foii în fine cunoaștem adevărul în cauza alegerii dela Tânu. Cu durere trebuie să constatăm, că țărani noștri au fost seduși de administrație și astfel au păcătuit vrând-nevrând împotriva datorinței lor de a alege în tot cazul pe unul dintre români. De altcum la seducerea țărănilor noștri sunt vinovați și câțiva preoți, cari de frica Măriei Sale a solgăbirăului au depășit calea cea adevărată.

Dlui Aral Chazi. Așteptăm un raport mai amănunțit.

Posta Administrației.

Dlui P. M. în Bacasdia. De aici a mers foaia regulat, caută la poșta, acolo trebuie să fie greșeala. Ultimii numeri — chiar la recererea D-tale — i-am trimis de donatori.

Redactor responsabil: IOAN MIHU.

Atelier de încălțăminte

de primul rang, unde se execută toate comanda în timpul cel mai scurt. Prețuri moderate. Reparație din material bun. Încălțăminte gata. Serviciu prompt.

Cu stimă:

Alexandru Macarie,
măestru pantofar.

Diciosânmărtin.

Mare asortiment de:

Stofă, Postav, Barchet, Pichet, Tenis Zefir, Pânsă, Dehlen, Creton, Dan'telă, Ciorapi, Batiste, Pălării, Gulere, Mangete, Plapome, Năfrâmi, Bumbac, Arniciu, etc. etc.

Se pot cumpără cu prețurile cele mai ieftine la:

„Iulius Anca”
Diciosânmărtin.

Automobil de închiriat

la

Dănilă Boila, în Diciosânmărtin.

tot acolo se pot căpăta mărfuri de fier delicatesă, băcănie, porțelan, sticlărie coloniale și văpsăli.

Magazină de petroliu.

Moară mânată de putere motorică,

fabrică românească
de țigle și cărămizi

„PETRU ȘI PAUL”

în orașul Diciosânmărtin,

unde se poate măcina în orice timp și se află cărămizi și țigle de tot soiul pe lângă prețuri modeste. Se pot încălca la fața locului vagoane de marfă pentru transport pe linia ferată.

Un pian bun,

ca dar de Crăciun se poate cumpără în condiții avantajoase din primul depozit românesc I. Popovici, din Sibiu, str. Cisdădiei 7.

Cereți catalogul depozitului.